

Pretulu prenumeratiunei
pentru partile Austriei si
Ungariei: pe 1. anu 4 fl.
pe 1/2 anu 2 fl. v. a.
pentru alte tieri 5 fl. la
anu.

S PERANTIA.

Banii de prenumeratiune
si corespundintiele sunt
de a se adresá franco
catra Redactiunea „Spe-
rantiei“, la Aradu, strat'a
Capelei, Nr. 26.

Fóia literariu-besericésca.

Organulu teologiloru romani din Aradu.

Foi'a acést'a sub redactiunea colegiale a membriloru societatii de leptura si sub auspiciile superioritatii scolastice
ese de doue ori la luna, anume la 1. si 15. a fiescecarei lune.

Viitoriulu Clerului.

De câte ori ne amu pronunsiatu asupra starii deplorabile a clerului nostru si ne amu nisuitu a desfasia modulu prin care acel'a ar' potea deveni in o pusetiune mai favorabila de atâte ori amu intre-lasatu ne atinsa o impregiurare, dela carea depinde in viitoriu bunastarea clerului si impreuna cu acést'a bunastarea bisericeii. „Sperantia“ acarei devisa este a luptá dupa fragedele sale poteri in interesulu comunu alu bisericeii nóstre nationale, nu va mai pre-getá a-si descoperi ceea ce sente si in asta privintia.

Trei ani acusi espirati — unu restempu sinodalu — candu trebuie se damu séma despre ceea ce amu lucratu, se damu séma despre talantulu ce ni s'a datu. Credintiosii bisericeii nóstre in totu momentulu si cu nerabdare asceptu ór'a in carea se se véda odata incurati cu tóte causele si liberi de pedimentele ce provinu din multele incurcaturi ale starii transitionale; aceste tóte cu dreptu se ascépta dela sínódele nóstre eparchiale, si esaminandu actele sinodului aradanu din 1870 si 1871. vomu vedea cá acel'a a corespunsu asceptarei, cáci „*omne initium est durum*“ si mai multu nu se potea. Ce mai vertosu a preocupatu spiritele credintiosiloru a fostu impacatiunea cu serbii in privintia fonduriloru si monastiriloru, cu referintia la cele prime, pacea — desi aceea pe deplinu nu ne multiamese dar' de voe de nevoe este complinita, si nu ni-a remasu alta decâtu a intentá procesu pentru monastiri de cari fratii serbi neci voiescu a sci, nu voiescu a sci cá acele parte a sustatu inca inante de colonisarea loru in Austria, parte le-au fondatu dupa aceea cu intrevenirea si ajutoriulu bietiloru nostri stramosi, dintre cari unii prin desbinari religionarie devenira straini bisericeii loru stramosiesci, éra altii supusi curatelei ierarhiei serbesci. — prin urmare

dreptulu la acele ni compete si noue nu numai fideliloru nostri protectori; cum se va fini acestu procesu? tempulu ni va aratá, dar' pe tóta intemplantarea adeverulu si dreptatea trebuie se triumfeze si potemu crede in viitoriulu romanimeii!. Avemu dar' o parte din marfa la mana acum numai se scimu negutiatori cu ea asia cum pretinde importantia si necesitatea imperiósá a realisarei scopului pentru care ni este menita.

Intre fapturi, omulu e aceea, carea nu esista numai pentru sine si alu seu, densulu ca omu este membrulu societatii omenesci, éra ca crestinu membrulu societatii crestinesci, este membrulu bisericeii; ambele áeste pusetiuni i impunune unele obligaminte morale de a fi precautu de tóte cele ce pre elu si semenii sei ii privescu séu ii voru privi in venitoriu; acestoru obligaminte firesce omulu numai asia póte corespunde, déca elu si-acupa o anumita conditiune de viétia séu cercu de activitate, intre acarui margini liberu de ori ce ocupatiuni laterali tientesce numai la propriulu scopu alu chiamarei sale. Candu dara bisericea nóstra prin principiulu de libertate si autonomia proclama egal'a indreptatire a membriloru ei, asemnandu fiesce carui'a limitele intre care se se conserve si se-si desvólte activitatea, nu este permisu ca unii se guste numai fruptele dulei ale autonomiei éra altii se se sbuciume in lipse si nacadiuri luptandu si intr'o tabara si intr'alt'a. Clerulu nostuu acestu factoru principalu alu bisericeii, care de seculu a fostu celu mai aprigu luptatoriu alu bisericeii nóstre dar' infrantu, si adi inca geme sub sarcinele vietii amare, fara ca din cele multe suspine macar unulu se i-se fia alinatu. Cine nu crede, cerce numai impregiurarile in cari stratesce acel'a, si va vedea cá intre acele chiar' si braciulu lui Hercule inca ar' trebui se se franga. Sarcinele cele mari de contribu-

tiune reclamate de o parte prin potestatea civila éra de alt'a cele prin potestatea bisericésca, de feliu nu corespundu neinsemnateloru isvóre de venituri; — dar' apoi implinirea datorintieloru multe: ca pastoriulu turmei lui Cristosu, ca intocemitoriulu taineloru si ca capu de familia. — sermane cleru! óre neci acum se nu fia batutu pentru tine ór'a a 11-ea; cu tóte aceste limbele spurcate nu se sfiescu a te invinuí in totu modulu de: lenesiu, regresistu, ba si de tradatoriu de natiune (sic!) Invinuiri peste invinuiri te intimpina, si numai ocasiunea, lipsesce, ca unii barbati ai tei, cari cutéza a si-redicá cuventulu pentru tine. — se fie ucisi cu petri chiar prin acei frati miráni de unu sange si bisericu cu cari eri alaltaeri scapati din legaturile sugrumatóre ale absolutismulu comunu, ti-ai impartitu drepturile, si cari dupa indentitatea interesulu de viétia, pentru care insu-si marturisescu a fi angagiati. — aru avè cea mai santa detorintia a te imbratisiá si impreuna a formá necesariulu falangu, ca se nu mai devenimu pe manile tutorilor straini, cari privescu cu delectare la certele personali si tienut'a cea nematura a acestoru conducatori ai nostri.

Venerabilulu nostru sinodu aradanu din 1870. a fostu si luat mesurile necesarie pentru imbunatatirea starei materiale a preotimei prin reducerea parochieloru, comisiunea in sa carea a fostu insarcinata cu formularea unui planu in asta privintia ne finindu-si anca operatulu, ni e téma nu cumva si pe sesiunea venitoria se-o patimu asemenea, cea ce ni ar' causá mari daune din punctu de vedere alu progresulu, pentrucá in privintia organisarii interne s'a facutu unele dispusetiuni séu, reforme noue, cari numai sinodulu eparchialu le datorimu, acele suntu de mare insemnatate pentru biseric'a nóstra. Adi in einulu clerulu nu potu fi admisi decátu acei teneri romani cari au absolvitu sciintiele gimnasiale cu succesu bunu, dar' se nu cugetamu cá asia ni-amu fi ajunsu scopulu, se nu cugatamu cá lipsele diecesei ar' fi acoperite, astfeliu, nu! fórté ne insemnatu este numerulu acelor'a cari intre impregiurarile de facia se resolvescu pe carier'a preotiésca câtu de onorifica atátu de grea si ne multiumitóre, apoi si intre acesti pucini, suntu cari dupa absolvire, mai bucurosi si alegu alta cariera noua decátu cea preotiésca: póte ni se va dice cá pentru nou'a reforma suntu aceste, ba! inainte de aceea erau câte 10—12. elevi absoluti intr'unu cursu teologicu adi neci in doue suntu atátia, cum dar' se ni splicamu? ce póte fi

caus'a acestei desconsiderari? noi amu spus'o si ér' o repetamu: nepasarea de subsistintia clerulu, conditiunea principala dela care atarna tóte celelalte. Unu dileriu lucra adi ca se aiba manedi; preotulu lucra in via Domnulu ca dupa ce espira din lumea acést'a in semnu de remuneratiune din partea acelor'a pentru cari elu si-a sacrificatu viétia, biat'a lui familia parasita de capu, de conducatoriu, se fia lasata pe voi'a sortii ne avendu unde si-plecá neci capulu; éta sórtea clerulu nostru! la care cugetandu inim'a ni se infiora, acést'a in sa e asia si nu alteumu, càci pucini suntu de acei preoti, cari posiedu bunuri proprie imobile, acele mai multu apartienu parochiei respective unde functionéza ca atare. Ran'a este dar' mare si periculósa, si pretinde vighiare si cura necurmata, fi va fostu venitu deci tempulu ca autoritatile nóstre bisericesci se iée mesurele pentru lecuirea aceleia; „*fondulu pentru ajutoriulu veduveloru preotiloru*“ va fi celu mai salutaru mediloeu pentru curmarea reulu, acésta cestiune a fostu adusu inainte si primita in ca congresulu nationalu din 1868, dar' dorere! aceea jace numai pe chartia fora ca sínódele nóstre se fie luat macar' si numai cunoscentia despre ea; numai atare fondu va potea multiamí din destulu starea clerulu; de acéste vedemu si la alte confesiuni pana chiar' si la fratii nostri gr. catolici. Intru adeveru de multe si in multe privintie avemu lipsa, vointia tare tóte le devinge, càci nemica e imposibilu, intimpinatu-amu noi cu multu mai mari pedeci, cari tóte le-amu delaturatu càci serisu este „voiesce si vei potea luminézate si vei fi“ se unimu dar' poterile nóstre pentru infintiarea „*fondulu pentru veduvelu preotiloru*“ aici se ni depunemu denarii nostri ca la tempu se póta fructificá sumele cele mari din cari sè se ajutore succrescentia celu nenorocitu, versulu nostru debilu speramu nu va suná in pustia ci va aflá echo in tóte inimile bine sentitóre ale romaniloru, speramu va afla echo chiar' in sinulu sinodulu nostru, si atunci sigur i fàra nici o téma ne vomu potea luptá contr'a valuriloru turbate ale lumei acesteia, facendu totu ce este si ar' pote fi pentru redicarea poporulu nostru la rangulu ce-i compete intre celelalte popóre Europene, atunci vomu potea strigá cu profetu imperatulu: „*inimicii sunt prefacuti in ruine pentru totu deun'a si cetatile tu le-ai darimatu*“ se voimu dar' si vomu potea!

Vincentiu Mangr'a.

Si portile iadului nu o voru birui pre ea, Mat. cap. 16. v. 18.

(Urmare.)

Dara apoi ce se dicu despre necesurile bisericeii si natiunei noastre, venite dela Patriarsii Romei? cari neputundune atrage la credeulu loru. Regiloru siesi credintiosi precum, lui Bela I-lu si Ludovicu I-lu, Regiloru Ungariei poruncira se duca resbelu de starpire asupra natiunei si bisericeii noastre nationale ca asupra ereticiloru, schismaticiloru, si necredintiosiloru ce se adeveresce prin bulele loru din evulu mediu despre „*Extirpandis haereticis, schismaticis et infidelibus*“ (a se vedea vestituliu istoricu bisericescu rutheanu *Balugyánszky in istoria sa greco-orientala rutheana Periodu IV. cap. I. Si istoria Escelentiei Sale metropolitului nostru greco-orientalu romanu Andreiu Baronu de Siaguna, Tom. II-lea §. 124. pag. 217.*)

Ce se dicu despre patimile bisericeii si natiunei noastre provenite dela poporele slavice, cu care desi eramu de aceasi religiune dara de diversa nationalitate, sub masc'a religiunei si-au datu tota silinti'a de a ne strivi de totu limb'a, biserica, si numele nostru romanu, pana ce li si succesera a-ne despoia de cea mai scumpa ereditate, de dulcea si sonoria noastra limba, scotiendu-o din biserica si virindu-ni alt'a straina; fiii, si fiicile braviloru stramosi pe aceie tempuri, ca nisce veduve despletite, geleau la mormentulu limbei loru strabune, siliti fiindu de a-si intinde arderile pe altariulu atotopotintiei in o limba de totu straina. Decatu aceste mai mari loviri n'au potutu se-lu ajunga pe unu poporu, si inca pe unu poporu, ca poporul romanu care mai multu s'au luptatu pentru limba de catu pentru vietia, vediendu-si limb'a rapita. Ce se dicu despre gonele bisericeii si natiunei noastre din seclulu alu 16 si 17, avute dela noii asecli alui Luther si Calvinu? cari au sguduitu din titinu nu numai biserica papala, ci si statulu politicu alu Europei de atunci? care de si n'a isvoritu din sinulu bisericeii noastre, totusi biserica noastra avu a suferi multu dela principii Transilvani cari apartineau la sectarii acestia. Asia Metropolitulu Sava alu II-lea si altii multi, pentrucu nu au vrutu se-si parasésca legea strabuna au suferitu martiriulu mortii, biserica si natiunea romana pe acele tempuri s'a despoeatu de tote drepturile „*privilegia valachorum tollantur*“ romaniloru nu le era iertatu a umbla la scola, ba li era interdisu prin lege a se si imbraca de domneajuta, cu unu cuventu: romanulu pe aceste tempuri au fostu degradatu la perire

totala. (a se vedea aprobatele si compilatele lui *Apafy Mihaiu.*) Oh! dara unde e pena, carea ar potea fi in stare a descria starea cea deplorabila in carea devenisa pe atunci biserica si natiunea noastra?!

Acesta stare critica si nesecura a Romaniloru, venindu la cunoscentia Iesutiloru, Ladislau Baranyi, Franciscu Belusi, si Andreiu Horvath: dupa cum marturisesce. *Michaelu Cserei in istoria sa pag. 286. si Dr. Lanyi, magyar föld Egyházt par. II-ua. pag. 254,* in ascunsu intru atata umblara la metropolitulu Athanasiu pana ce stansera in elu credinti'a cãtra legea strabuna, si-lu pregatira la imbracisirea unirei cu biserica Romei, ce nu-l'a constatu multa truda, cãci ne avendu romanii unde a-si plecã capulu si sperandu cã prin trecere la unire cu biserica Romei, li se va mai usiorã si inlesni, starea cea multu apasatã, mai vertosu dupa ce acest'a li se promisese si prin doue diplome ale Imperatului Leopoldu un'a din 1699 si alt'a 1701: o parte pe usioru trecu la unire cu biserica Romei; dar' dorere romanii prin unire n'au dobanditu cele ce li se promisese si sperau ei cã voru dobandi prin ea. Unirea era numai o prefacere maestra si pe nesentitu a inamiciloru romaniloru, ca mai cu inlesnire se i inpinga cãtra apunere, ba afara de nescari teneri talentati, pe cari Iesuitii ii tramisera la Roma ca se invetie (cãci romaniloru pe aceste tempuri nu li era iertatu a umbla la scola) ca apoi se ii intrebuintieze ca misionari spre intorcerea tuturoru romaniloru in sinulu unirei, cari spre mare bucurie a romaniloru nu s'au aprinsu in Roma de spiritulu legei noua, ci de demnitatea si umbr'a maretieloru monuminte a gloriei strabune, cari venindu a casa plini de invetiatura, in locu de a se cuprinde cu misiunea unirei, scrisera Istoria si Cronic'a romaniloru, si alte carti folositoare, acei luciferi au fostu: Sincai si Petru Maioru, pre cari istorici romani ii numescu Moisiu natiunei romane, cãci cum Moisie prin virgea a despica marea in doua parti, de au trecut pedestru Israilu prin midiloculu ei, estu modu ei prin scrisorile loru au despica cetia de pe ochii romaniloru, si din intunerecu si umbr'a mortii i-au adusu la vietia! in acaroru scieri de minune nici cãtu e negru sub unghia nu se afla locu unde aru pledã pentru unire cu biserica Romei pentru care iesuitii, si episcopii iesuitici, i au persecutatu de morde incãtu Sincai nici nu se scie cu certitudine unde a moritu. Unii dieu cã la Baronulu Vas, afara de acesti teneri, romanii prin unire n'au dobanditu nimica! ba au perdutu!! „*Romanii afara de micile scutiri a persóneloru bisericesci nu dobandira ne-*

mica prin unire, ba inca perdura, perdura independen-
ti'a ca romani, si ca religionari de ritulu orientalu,
care o aveau ei mai inainte pe langa tóte asupririle
ce intimpinau din partea eterodocsiloru. Perdura archie-
piscopatulu, càci acest'a dupa unire se degradà la stare
de simplu episcopatu supusu censurei Iesutiloru si supre-
matiei Episcopiloru unguresi, perdura chiaru nationa-
litatea! Cei mai multi romani cari se inaltara cu in-
cetulu din intemplantare, inse nu dupa dreptulu pretensiu-
nei, care-lu aveau ca romani uniti, la dirigatoriã mai
inalte intre unгурii chatolici, trecura dela legea de ri-
tulu orientalu, la cea de ritulu occidentalu sub pretestu
sà aceste suntu acum totu un'a, si cu modulu acest'a
se lapadara si de nationea loru, si se unгурira. Atare
exemple avemu prea multe. Aceste strica atãta de multu
incàtu romanimea nu potù de locu sè se ridice din sta-
rea de plebicitate, càci veri care se inaltia peste densa, si-
parasiã cu ritulu si natiunea. Vedi unde duce lucr-
urile intrig'a machiavelistica?! (Documinte istorice, de-
spre starea politica si ierarchica a romaniloru din
Transilvania. Viena 1850 pag. 182. Balugyansky is-
toria bisericeasca despre romani. Periodulu alu IV-lea
pag. 485. testulu Magiaru.)

Ba inca unirea trasa dupa sine si acea ur-
mare trista, cà ducendu cu sine Archiepiscopatulu,
pre credintiosii tenaci religiei strabune, remasi fara
archipastoriu, ii inpinsera in ghiarele serbiloru, cari
numai atunci venisera din Turcia cu archiepiscopulu
loru Arsenie Ciernovicu si dobandisera mari drepturi
dela Imperatul Leopoldu I-iu cu cari ei se faleau in-
naintea romaniloru, asia s'au intemplantu de serbii ocu-
pandu locurile romaniloru pretutindenea au pusu pre-
oti si invetiatori de nationalitate serba in parochiile
romaniloru, cari alungulu tempului pe mii si sute de
mii de familii mai avute si mai escelente romane
inpinsera in sinulu serbiloru, ca unirea pe uniti in
in a unгурiloru, cari astadi toti figurèza ca cei mai
aprigi straini in contra nóstra. Éra mai de aprópe
avemu esemplu in comunele amestecate, unde numai
preotulu e serbu, éra ceialalti romani, ce se póte vedea
din numele si conumele loru, si totusi serbii pretindu
a fi serbi pentru cà sciu vorbí serbesce!

Alu patrarea episcopu dela facut'a unire a
fostu Baronulu Cleinu de Sadu numitu si Miculu,
omu invetiatu si cu curagiu mare, s'a luptatu fórt
multu pentru dobandirea drepturiloru promise prin
unire; dara in zedaru! cà curtea transilvana asia si-
sciu bate jocu de romani, si de decretelè imparatesci,
incàtu Episcopulu Cleinu fuse silitu a resigná de Epis-

copatu si a merge in esiliu la Roma unde in a 22.
Septemvre 1768. a si moritu. (A sevedea „Schematismus
cleri Fogarasiensis 1835. pag. 10“.) Asemenea o pati si
alu treile successoru alu acestui'a, Episcopulu Gregoriu
Maioru care intru asemenea erà unu romanu fórt ageru
intru recastigarea drepturiloru romaniloru si anume
aceloru promise prin unire de Imperatul, dara fuse
silitu si elu a resigná de Episcopatu, si a petrece in
carcere la Muncaciu ce adeveresce urmatoriulu cantecu
populariu „Ploa ploa prin copaci, Majoru e robu
la Muncaciu“ Traditiunea spune, cà fiindu elu robu la
Muncaciu si avendu a trece pe acolo Imperatul
Josifu II-lea. a tipatu pe feréstra o scrisore inti-
tulata Imperatului. in care s'a cuprinsu, „Te saluta
Episcopulu Majoru care e robu aici!“ dupa care fi-
resce a urmatu eliberarea lui. Asemenea istoriculu
Papiu Ilarianu in istori'a sa despre Dacia spune de-
spre Episcopulu Majoru, cà mergendu elu odata in
visitatiune canonica, si reprezentandu-se credintiosii
unei comune din Transilvania, cà n'au locu unde se-si
zidèsea biserica, si cà Domnii nu le dà locu spre
acést'a, cu manele incruciate pe peptu privindu spre
ceriu, a eslamatu! „asia ti-trebucesc Dómne! déca ai
datu totu pamentulu Domniloru de n'au credintiosii tei
nici locu, unde se-ti aradice casa!“ Din aceste cuvinte
apriatu se póte vedé ce au dobanditu romanii prin
unire. !

(Va urmá.)

Istorisirea lui Raiciu despre faptele Metro- politului Massimu. Cartea X. capu 7.

(Fine.)

§. 12. In tempulu in sa alu resbelului turcescu la anulu
1716. care l'a redicatu Imperatul turcescu Achmetu alu III-le
asupra lui Carolu alu VI-le Imperatul Romaniloru, osamin-
tele acele sante au fostu sdrobite si dearse. Si s'a intemplantu
astfelu: A tramisu Sultanulu pre Vezirulu seu cu multime de
osti sub Varadinu, cetate renumita in Europa, fundata langa
Dunare in muntele Frusica, pe stanca inalta. Turcii ricindu
ca nesce lei voiau se inghitia si pre poporu si cetatea,
ér intr'aceste au predatu intregulu Sirmiu si l'a pustiiu
cu carea intemplantare de trei ori afurisi'ta nedummedieire a
loru au atacatu si Monastirea acést'a, unii dintre frati fu-
gindu, ér altii fiindu acolo ucisi, si luandu santele acele
corpuri cu spurcatele loru arme le au sdrobitu in parti.
Unii dintre turci au dusu cu sine nesce particele mici
si sè se imbogatasca ér partile cealalte ale corpuriloru
acelora d'inaintea Monastirei a fostu calcate si multe pier-
dute. Grabindu aci unu betranu oare care dupa indepar-
tarea turciloru din Monastire, aprinsu fiindu densulu de du-
rere si de iubire a adunatu partile remase din osamintele

acele si sub coperisiulu bisericii ascundiendule a fugitu. Reintornanduse érași Agarenii au jefuitu tota Monastirea, ba si biserica au ars-o. In acestu chipu si santele osaminte sub coperisiu ascunse au dearsu. Liniscinduse încátu-va furtun'a acea agareana si Sirmiulu recastigandu-si câtva poterea, érași onoratii frati cu multa gheatate au renoitu Monastirea in carea si pana acum se maresce numele lui Ddieu si ale santiloru Despoti parti mai vertosu ale maniloru se pazescu si se onoréza. Spre intarirea acestor'a nu sciu este vre-o marturia in scrisu; dar povesteau betranii Monastirei aceleia carii au vietuiutu pe tempulu acel'a si au fostu singuri vedetori, carea marturia nu este de lapadatu, ci de tóta primirea vrednica

De órece in §. 1. alu Biografiei acesteia s'a amintitu mortea Sultanei Marei, ficei lui Georgiu I. Brancoviciu care a fostu data in casatoria Sultanului Muratu alu II. nu va fi fara interesu a sci ce serie despre dens'a Raiciu¹⁾ in Cartea X. cap. 6. §. 10.

Dumnedieu — scrie Raiciu — carele nu voiesce mortea peccatosului, ci ca sè se întórca, si se fia viu, si pre Mar'a acést'a cu minunat'a sa provedintia, fiindu in atât'a gloria si dulceția, a padit'o in adeverata credintia a lui Cristosu. Căci dupa ce a repausatu reucredintiosulu barbatu alu ei, indata parasindu palatele imperatesci s'a mutatu in tienuturile Macedoniei aprópe de Efaita in satulu Ejevo, in preajm'a santulu munte Atos, intr'o campia desfatata prin midiloculu carei'a curge riulu Struma. Petrecea viéti'a sa cu dens'a si fratele seu Cneazulu Gregoriu si multi altii. Pre calugerii din santulu munte ii inzestrá cu tóte ca si o mama, căci Mahomedu alu II-le imperatulu turcescu, desi erá din alta mama, inse asemenea ca pre o mama si pre domn'a acést'a Mara o onorá, si de câte avea trebuintia, de prisosu si fara intardiere i tramitea. A mai voitu domn'a acést'a Mara imperatésa, si pre sor'a sa, pre veduv'a Ecatarina, carea a fostu dupa Ulrichu Grafulu de Cileiu, a o aduce din Apulia, pentru de a petrece viéti'a in mangaere, carea venindu, destulu tempu s'a ingrigitu cu sor'a sa despre santele monastiri si despre cele casnice in pace si in linisce. Dupa aceea in adunci betranetic ambele sorori mai antaiu Mar'a si dupa ea Ecatarina au adormitu in Domnulu si in ale sale Monastiri au fostu immormentate; Mar'a in Coseniti'a, ér Ecatarin'a in Strumitia au moritu. Éra campiile cele frumóse si roditoare le a lasatu Calugeriloru din santulu munte, carii au numitu Campi'a acea intru vecinica memoria dupa numele ei: Calamaria. Si impartindu-o intre sine o posedu pana astadi. Asiè istoresee despre aceste Brancoviciu.

Statutele reuniunii protestante magiare*).

1. Reuniunea protestanta din Ungari'a se constituie pe bas'a evangheliei in cerculu acelor'a, cari in spiritulu lui Isus

¹⁾ **Nota:** Archimandritulu Raiciu s'a nascutu in Carlovitiu la anu 1724.

^{*)} Cu vina placere aducemu la cunoscinti'a on. lectori acestu pasiu energiosu a clerului reformatu pentru inaintarea binelui si alu frumosului, uniculu cleru din patria care sta la culmea misiunei sale, acest'a credu va servi de unu impulsu si clerulu nostru de a se interesá mai tare de

Christosu nesuescu la inoirea vietii religiósá morala in armonia cu cultur'a generala.

2. Pe bas'a acést'a se silesce a restitui punctulu de gravitate alu crestinatatii in comuniunea religiósá morala.

3. Pe terenulu sciintieloru teologice ori ce scrutare in direptiune seriósá si morala o recunósce de indreptatita si conlucra spre inffiorirea literaturii sciintieloru religiunarie.

4. Nisuesce ca in sfer'a ocarmuirei bisericesci sè se esecutive pe deplinu principiulu reprezentativu.

5. Ajutora totu feliu de intreprinderi literarie si humanitarie prin cari intre membri diferiteloru confesiuni se promovéza iubirea recipróca, iubirea arteloru si in genere perfectiunea, moralitatea si religiositatea poporului.

6. Infintiéza si sustiene o foia popularia corespundietória scopului.

7. Reuniunea nu apartiene nici la unu felu de partida politica.

8. Membru alu reuniunea póte fi fiecare locutoriu a regatulu magiaru, eare e gat'a a conlucrá spre promovarea mai susu insemnateloru scopuri despre ce respectivulu incunoscintiéza pre secretariulu reuniunei generale séu pre ai reuniuniloru filiale. Fia carui membru i sta in potere prin aratarea facenda la organele reuniunei fara nici o motivare a repasi.

9. Reuniunea e gata a pasi in legatura organica cu reuniunile de aceeași nisuintia infintiate séu de aci nainte infintiande in tíera, lasandu-le neatinsu dreptulu de resolutiune in asiafeliu de cause, care escurgu din impregiurările locale.

10. Organele functionátore ale reuniunei sunt: adunare generale, comitetu si reuniuni filiale.

A) Adunarea generala.

11. Reuniunea in fiecare anu un'a data tiene adunare ambulanta publica in orasiile mai mari din imperiulu magiaru, in care adunare póte luá parte si posede votu fiecare membru din reuniune, care s'a infatiosiatu in persóna.

12. Adunarea generala se deschide cu servitiulu Dieescu ce se tiene pe rondu prin preotii deosebiteloru confesiuni protestante.

13. Agendele adunarei generale sunt:

a) prin votisare secreta si-alege pe restimpu de unu anu presiedinte, éra pentru adunarea generala mai de-aprópe, — vice-presiedinte care in casu de impedecarea presiedintelui e presiedintele adunarii generale inse de regula e presiedintele comitetului; — si-alege pe trei ani secretariu, care manipuléza actele reuniunii si e referintele comitetului; totu pe trei ani unu casariu, care in totu anulu dá computu comitetului despre veniturile si spelele reuniunii; — se alege pe anu o comisiune de 30. membrii, care comisiune are a conduce trebile reuniunei; pentru adunarea generala; pre notarii necesari i denumesce presiedintele.

b) Discursuri acomodate tempului ce apartienu la sfer'a activitatii reuniunii si desbaterea acelor'a.

sine constituinduse in atari reuniuni unde siguru se-si caute mantuirea. Din lips'a spatiului suntemu necesitati cestiunea acést'a a o reservá pe alta ocaziune candu ne vomu ocupá mai in adinsu de ea. Red.

c) Raportu din partea comitetului despre activitatea anuala a reuniunilor filiale, si instructiunile ce in casu de lipsa aru fi pe bas'a acelor'a a se da reuniunilor filiale.

d) Pertractarea propunerilor substernute de timpuriu la comitetu.

e) Aducerea decisiunilor interesante pentru tota reuniunea.

f) Stabilirea tacei inscrierii de membru.

g) Deciderea locului de resedinta a comitetului câte pe trei ani.

h) Modificarea statutelor.

14. Atâtu fiacare reuniune filiale câtu si ori care membru prezentatu in adunarea generala e indreptatitu a face propunere. Propunerile celu pucinu cu doué septemani nainte de deschiderea adunarii sunt de a se susterne presidiului.

B) Comitétulu.

15. Siedintiele in câtu pentru membrii comitetului sunt publice.

16. Conduce afacerile curinte ale reuniunii dela un'a pana la alta adunare generala si despre activitatea sa in fiacare anu asterne raportulu detaiatu adunarii generale.

17. Decide tempulu si locul adunarii generale mai de aprópe si acelea le face cunoscute pe calea publicitatii mai nainte cu doué luni; stabileza obiectele de consultare ale adunarii generale si ordinea acelor'a, desémna pre raportatori, pre disertatori si pre oratorulu servitiului divin: si si-dá opiniunea asupra motiunilor intrate.

18. Se ingrigesce despre redactarea si adarea fóiei reuniunii.

19. Decumva comitetulu conchiamarea reuniunii generale o va atá de imposibila séu pentru interesulu reuniunii de pagubitóre, aduce acést'a la publicitate cu motivele dinpreuna.

20. Spre a poté aduce decisiuni valide e de lipsa ca celu pucinu a trei'a parte din membrii comitetului se fie de facia, dar' déca e vorba despre amanarea adunarii generale atunci se receru voturile a doua parti de trei din acci membri.

C) Reuniuni-filiale.

21. Spre realizarea scopurilor reuniunii in cercu câtu mai mare in partile deosebite si acomodate a statului se infiintéza reuniuni filiale comunale si provinciale, cari stau in legatura cu reuniunea generala.

22. Cerculu de activitate a reuniunilor filiale este urmatóriu:

a) se organiséza dupa impregiurarile locale;

b) tienu prelegeri in obiecte religiose morale si aducu la cunoscint'a publica cestiuile bisericesci presinte;

c) pentru fondarea si sustinerea institutelor de invetiamentu popularie si umanitaric pentru ajutorarea bisericeilor serace in conlucrare cu respectiv'a autoritate bisericesca aduna daruiri.

d) Familiariséza pre poporu cu cetirea cartiloru folositóre si in genere inaintéza dezvoltarea intelectuala morala si religioasa a poporului.

e) despre activitatea lor in fiacare anu nainte de adu-

narea generala cu o luna dau raportu specialu comitetului centralu.

trad. de

I. Ardeleanu.

PROTOCOLULU

Conferintiei invetiatorilor din inspectoratulu aradanu,

tienuta la ¹⁶/₂₆. Augustu 1871.

Siedint'a I.

Conformu ordinatiunei ven. senatu scolaru, ne adunaramu cu totii in localitatea scolei din Aradu „Orasiulu internu“ acum intonaramu cantarea „*Imparate cerescu*“ dupa aceea Spect. D. inspectoru Ioane Popoviciu-Deseanu deschisa conferint'a prin o cuventare fórté patrundietore si corespundietóre scopului, aratandu si motivandu necesitatea conferintielor.

Dupa finirea acestei cuventari — invetiatorii conformu regulamentului consistorialu §. 6. si-alésera de presedinte din senulu lor pre invetia. Ioanu Ardeleanu din Pecica, éra de notariu pre inve. P. Popoviciu din Aradu. Dupa finirea alegerei de presedinte si notariu, d. inspectoru ca comisariu denumitu de venerab. senatu scolaru face propunere, ca inainte de tóte ar' dori sé se aléga o comisiune, care se faca unu programu pentru conferintia. — Confer. primesce propunerea D. inspectoru, si alésa afara de presedinte si notariu pre urmatorii invetiatori: Moise Babescu, Ioanu Efticiu, Georgiu Ghebelesiu si Savu Draganu, cari compusera programulu urmatoriu:

a) Cum are invetiatoriulu a procede la primirea elevilor in scóla.

b) Cum va procede cu densii in metod'a literarisarii si metod'a sonetica si scripto-lega, tractarea pieselor de lectura cu atentiune la ortografia.

c) Cum va tractá cu invetiatur'a religiunei si a moralului.

d) Cum are a se propune computulu de rostu si cu cifre — cunoscint'a mesuriloru si a baniloru din tíera.

e) Gramatic'a.

f) geografi'a si istori'a tierii nóstre cu privire la romanii

g) sciintiele naturei cu privire deosebita la modulu vietii si la tienutulu in care locuescu parintii scolarului.

h) introducere practica in agricultura si gradinaritu.

i) dreptulu civilu.

l) gimnastica, cu privire la exercitiile militare.

m) esaminarea cartiloru scolastice, recomandate de ven. sen. scolaru.

n) consultare in privint'a tienerii unei conferintie generale.

o) Consultare in privint'a infiintierei unei reuniuni invetiatoresci generale din dieces'a aradana.

Facendu-se programulu, conferint'a se amana pe dupa médiadi unde va urmá dezbateré speciala.

Siedint'a a II-a

Presentandu-se invetiatorii la 2 óre d. a. presedintele amesuratu programulu, substerné spre esaminare opurile Dlu

Dr. Vasiciu „Catechisulu antropologicu si Catechisulu sanetatiu“
 Dupa o desbatere seriósa, conferinti'a decide, ca opurile din cestiune sè se propuna ca carti de lectura pentru a V. si a VI. clasa a scóleloru elementari.

Urmédia la ordinea dilei „Antaia carte de leptura“ a Dhuí profes. I. Popescu dupa esaminarea opului, confer. primesce opulu susu numitu cu pucina modifcare — rugandu pre D. autoru, ca in editi'a a II. pe viitoriu sè se tiparésca celu pucinu a patr'a parte cu litere scrise. — Asisderea pe lenga numit'a carte se primescu si tabelele de parete compuse de DD. Varna si Teodoru Rosiu din Lapusiu Ungurescu.

Fiindu tempulu innaintatu siedinti'a se redica la 6 óre d. m.

Siedinti'a a III-ea tienuta manedi.

Conformu §. 10 din regulamentu D. invetiatoriu Petru Popoviciu ca localu directoru a ingrigitu de adunarea copiiloru cu carii se se intreprinda metod'a practica.

Deci in intiesulu programului, conf. róga pre D. inv. P. Popoviciu se binevoésca a aratá prin probe de invetiamentu cu elevii in praca metod'a literarisarii si metod'a sonetica si scripto-lega.

Dupa ce s'a aretatu acésta in praca prin D. D. invetiatoriu Petru Popoviciu si Georgiu Ghebelesiu intr'unu modu fórte practic si corespondiatoriu, a urmatu procedur'a religiúnei. Procedur'a acestui studiu cu elevii, la rogarea invetiatoriloru a binevoitu in praca a ni o aretá D. invetiatoriu M. Babescu in tr'unu modu forte usioru si practic; conferinti'a inse róga pre ven. sen. scol. a mediloci ca „Catechisulu“ carele ca studiu religiuariu prescisu pentru scólele nóstre confesionale gr. o. — pe viitoriu sé se tiparésca cu litere strabune. Vine computulu, aci D. invetiatoriu G. Ghebelesiu ni arata cu elevii tractarea computului in praca.

Urmédia Gramatic'a procedur'a studiului acestuia ni s'a propusu si explicatu de bravulu invetiatoriu Joane Ardeleanu dupa unu modu fórte usioru si practic pentru care primésca din partea nóstra multiemita cordiala.

Vine la tapetu Geografi'a si istori'a tierii, sciintiele naturei, gradinaritul dreptulu civilu si gimnastica care prin D. Petru Popoviciu ni s'a explicatu si practice cu elevii aretatu.

Cu aceste siedinti'a se incheia la 12 óre.

Siedinti'a a IV-a

Adunanduse conferinti'a la 3 óre dupe mediadi:

Presiedintele face propunere: ca sè se aléga o comisiune de 5. pentru alegerea temeloru prelucrande pe conferinti'a venitoria din anulu 1872.

Propunerea se primesce.

De membrii comisiunei se alegu D. D. invetiatori Ioanu Ardeleanu, Petru Popoviciu, Moise Babescu, Efticiu si Savu Draganu.

Cu privire la tienerea unei conferintie generale a invetiatoriloru din intrég'a diecesa aradana, se recomanda convocarea aceleia pe anulu viitoriu si anume pe joi'a dupa santele pasci in Aradu, la carea suntu si D. D. profesori preparandiali rogati a participá.

Urmédia desbaterea infintierii unei reuniuni generale din intrég'a diecesa aradana.

Conferinti'a decide: ca discutarea sè se lase in competinti'a adunarii generale ce se va convocá.

Comisiunea esmisa pentru alegerea temeloru prelu-crando pe conferinti'a din anulu viitoriu, recomanda mai multe teme spre primire si elaborare, se primescu urmato-rele teme.

1. Ce este scóla, scopulu si folosulu ei?
2. Metod'a intuitiva preste totu?
3. Disciplin'a scolara cu privire la pedepsirea ei?
4. Cum are invetiatoriulu a tractá religiunea in scola?
5. Cum are a se esecutá computulu in scólele populare?
6. Cum are a se propune gramatic'a, geografi'a, istori'a tierii nostre cu privire la romani.
7. Cum are a se tractá in scolele populare fisic'a, naturala si introducerea practica in agricultura si gradinaritu.
8. Datorintiele cetetieniloru.
9. Cantulu bisericescu si nationalu.
10. gimnastic'a cu privire la esercitiulu militaru.
11. Ce medilocu ar' aflá invetiatoriulu, prin care ar' potea animá si indulci poporulu de a cercetá biseric'a si scól'a?

Presiedintele provoca pe membrii conferintiei, a se insinuá aceia cari voescu a-si probá poterile sale cu vre un'a din temele mai susu amintite.

La acésta provocare din temele mai susu amintite primescu duii urmatori: Ioane Ardeleanu a 6. Petru Popoviciu a 2. 7 si 8. Moise Babescu a 4 N. Rafla a 3. Georgiu Ghebelesiu 1. S. Draganu 5. M. Efticiu a 9—11 si Solomonu Luminosu a 10.

Presiedintele propune si arata conferintiei instructiunea planulu: de invetiamentu dela Sibiuu próvocandu conferinti'a a discutá in meritulu acest'a. —

Conferinti'a primesce planulu de invetiamentu adeca prospectulu objecteloru de invetiamentu in clasele scóleloru populari, conformu Instructiunei Sinodului Archierescu, tienutu la Sibiuu in 14 Juliu 1871. indatorandu-se totu invetiatoriu a-si procurá cartea de instructiune.

Mai multi invetiatori se vaiera, cà comitetele parochiale nu voescu a provedé pre invetiatorii loru cu diurne si carausie cu ocaziunea conferintieloru.

Conferinti'a róga pre ven. senatu scolariu a face dispuestiunile necesarie spre a castigá valóre ordinatiuniloru consistoriale.

Presiedintele face intrebare conferintiei despre loculu tienerii conferintiei invetiatoresci pre anulu viitoriu.

Conferinti'a decide a se tienea in Aradu la 16 Augustu 1871 st. v.

Ne mai fiindu alte obiecte de pertractatu, presiedintele multiamesc membriloru conferintiei pentru zelulu aretatu in interesulu conf. din estu tempu si cu acést'a dechiara siedintiele conferintiei din acestu anu de incheiate.

Protocolulu presinte preleganduse s'a autenticatu.

Aradu 17/27 Augustu 1871.

Joanu Ardeleanu, m. p.
presied. conf.

Petru Popoviciu, m. p.
not. conf.

VARIETATI.

* * Capulu clerului Ierarchiei romane, Eselenti'a Sa, Dlu Archiepiscopu si Metropolitu, dupa o corespondintia aparuta in Nr. 80. alu Albinei, a violatu drepturile fratiloru din Archidieceasa prin aceea, ca neavendu noi monastiri, Eselenti'a a indresuitu a decora pre parintele vicariu archiepiscopescu N. Popea cu hirotesi'a de *Arhimandritu Archidieceasanu*(?). Scimu cu siguritate cumca sinodulu episcopescu in anulu curinte s'a tenuity si inca dupa prescriesele santeloru canone, scimu si aceea ca sinodulu episcopescu facia cu starea presinta a bisericeii si-cunosec ster'a activitatii cu multu mai bine de catu ca se aiba lipsa si de altu indreptariu afara de „*Indreptarea legii*“. Dèe ceriulu se avemu totu asia violatori de drepturile bisericesci cum e Eselenti'a Sa parintele Archiepiscopu si Metropolitu alu nostru !

— (Jertfele betiei.) O constatare estrasa din tabelele statistice ni da deslusiri forte interesante in privinti'a jertfeloru, care le cere patim'abetiei in statele civilizate. De betie moru pe anu in Anglia 50.000 de persoane, intre care 12,000 femei; in Germania 40,000, in Rusia 10,000, in Belgia 4,000, in Frantia 2,000, in Ispania 1,200. Dar' tiera care intrece pe tote in asemenea escese, adeca patri'a betiilor, este America. Dupa o constatare a lui Dr. Everest au moritu acolo in 5 ani 3,000,000 persoane de betie. — Daca nu s'a omisu cum-va o eroare in privinti'a cifrei privitoare la Rusi — acest'a in momentu nu se pote decide.

+ (Bibliografia.) Se va pune sub presa, prin subscriptiuni, epoca din istoria mediana a Romaniloru din *Dacia Traiana*, scrisa cu cea mai mare esactitate si acuratetia dupa una metoda cu totul noua de d. I. A. Comanescu, impartita in capitule si insotita de note insemnate si de unu numeru mare de acte justificative officiali. Pretiulu abonamentului, pentru unu singuru volumine, este de 30 franci (15 fl. v. a.), platiti inainte la libraria d-lui Socecucalea Mogosioei, in Bucuresci. Indata ce se voru aduna 300 de abonati, acestu opu se va impartii imprimatu la fie-care din domnii subscriitori

× (*Abusu trecutului in usu*) ne surprinde ca in Nr 82. alu Albinei se publica protocolulu sinodului prosopresviteralu alu Siriei despre alegerea de protopresviteru pana candu despre acest'a alegere precum scimu din fonte si-guru Consistoriulu diecesanu nici nu e incunoscintiatu officiosu; nu scimu ore intemplantu-s'a asia ceva cu consensu-Dlui presedinte alu sinodului seu notariulu sinodului singuru a aflu de bine in interesulu de ambitiuue alu pre-feri facia cu datorintiele officiose.

+ Preasanti'a Sa Parintele Episcopu a dispusu, ca toti acei invetiatori din inspectoratulu Vinga cari in absinti'a Sa acuma in gur'a iernei fara de nici o investigatiune disciplinara fusera amovati din posturile lor si pana atunci ce se voru lua mesuri legali facia cu densii, — se fie repusi numai decatu in posturi. Acele ce „Albina“ in nru 82. le crede de fabule, noi le constatam de fapte implinite.

Proprietatea si editura teologiloru aradani.

= Analele societatii academice din Bucuresci s'au pus sub tipariu. Discursurile Dloru Poenariu si Sionu s'au edatu separatu de cãtra noulu ilustru membru alu societatii academice. Aceste au aparutu in o brosiura purtandu titlu: **George Lazaru si scola Romana.** (*Tipografia laboratorii romani 1871.*) cu portretulu lui Lazaru pe candu era inca june.

* Maiestatea Sa Imperatulu, prin inalt'a resolutiune din 29 Aug. a. c. a concesu, ca 26,447 fl. 44 cr., remsi din sum'a votata in anulu 1868. din bugetulu statutulu bisericeii gr. or. pentru usiorarea despartirii ierarchiee a comuneloru miste se se imparta egalu intre Serbii si Romani, gr. or. din Ungaria.

Indreptare: Alinea 11. din intrarea biografiei acesteia (Vedi Nrulu 18.) se indrepta astfelu:

Georgiu Brancoviciu, fiulu lui Vucu, alu ginerelul Cneazulu Lazaru, carele in bataia cu turcii, la anulu 1389. in 15. Ianu, a devenitu batutu si ucisu, a ajunsu dupa mortea unchiulu seu de mama, Stefanu Lazareviciu, fiulu lui Lazaru la anulu 1427. de despotu alu Serbiei.

Pentru redactiune: **Vincentiu Mangra.**

Inscintiare.

Subscribulu amu onore a aduce la cunoscintia, d. t. comitete pentru administrarea afaceriloru bisericesci, precum si la cunoscintia antistiloru comunali si, prin dinsi, la a tuturor comunitatiloru, ca de mai multi ani incoce representu pre cele mai mari fabrice d'in tiera si d'in strainetate cu **campane** (clopote) si **recusite bisericesci** de totu feliulu. Cu aceste obiecte am servitu si episcopatululu romanu gr. or. d'in Aradu, precum si mai multoru comunitati: Vilagosiu Cuvinu Micalaca etc. pre langa pretiurile cele mai moderate. Informatiuni despre acest'a se potu primi de la notariatulu episcopescu. Campane vechi, cari nu se mai potu folosi, se potu schimba prin altele noue. Pentru campanele noue, atatu pentru calitatea buna si solida, catu si petru sunetulu armonicu, pre langa una intrebuintiare regulatu, subscribulu garantezu in numele fabricei pre tempu de **diece ani**. Sume mai mari, pre cari comunitatile nu le voru pote raspunde de-odata, primescu a se solvi si in rate.

Afare de campane si recusite bisericesci potu servi dupa placu si cu cele mai bune si nou construite **pumpe pentru stingerea focului**, precum si cu **casce sigure contra focului si a spargerii**, cu **locomobile, masine de treeratu** s. a.

In sperantia, ca p. t. comunitati me voru onora cu comisiuni, me subscriu.

respectuosu,

E. Moskovits.

Depositu pentru Ungaria si Transilvania Aradu, strada. Br. Eötvös József nru 10.

Tipariulu lui Stefanu Gyulai in Aradu.